

omnes sunt media quæ eum effectu conducunt ad vitæ æternæ consecutionem. Igitur distinctio illa, etiam respectu vocationis congruæ, nullam profecto probabilitatem habet.

Licet gratia efficax ponatur in prædeterminatione physica, nulla differentie ratio inter prædictos actus assignari potest. — Atque hinc tandem concluditur quod, licet gratia efficax ponatur in prædeterminatione physica, nulla differentie ratio inter illos actus assignari potest. Nam si non est necessaria ad omnes hos actus, ergo non est necessaria ex vi subordinationis causæ secundæ ad primam, neque ex vi indifferentie liberi arbitrii, neque ex vi supernaturalitatis, nam hæ rationes generales sunt, et eandem necessitatem inducerent in dispositionibus remotis et proximis. Quæ ergo differentie ratio assignari potest, vel quæ est specialis necessitas talis determinationis ad ultimam dispositionem potius quam ad prævias? Nunquid quia ultima dispositio perfectior est? At major vel minor perfectio specifica intra eundem ordinem non postulat tam diversum modum agendi; nam ad perfectiorem tantum in specie sua sufficit perfectius auxilium in ratione specifica, servans tamen eundem modum quoad liberi arbitrii indifferentiam; hæc enim non minus servari potest et debet in actu perfecto quam in imperfecto. Eo vel maxime quod rationes quibus uti solent dicti auctores æque in utrisque actibus procedunt; nimirum, quod omnes hi actus sunt media divinæ prædestinationis, et proveniunt ex absoluta intentione et voluntate Dei moventis, ut tales effectus infallibiliter fiant.

Alia vero ratio differentie præcedenti capite insinuata dari potest, videlicet, quod ultima dispositio non procedit ab habitu, et ideo oportet ut Deus ipse utatur voluntate, actualiter elevando et determinando illam ad illum consensum; sed hæc ratio imprimis ab istis auctoribus dari non potest, quia ipsi tenent ultimam dispositionem ad gratiam procedere ab habituali gratia seu charitate, et e converso tenent remotam dispositionem (præter actum fidei et spei) non procedere ab habitibus, ut est timor servilis, attritio, etc. Deinde improbat simpliciter illa differentia, quia involvit, seu supponit has illationes: *Actus supernaturalis non procedit ab habitu; ergo procedit ex prædeterminatione physica; ve e converso si procedit ab habitu, non est ad illum necessaria determinatio physica;* hæ autem illationes nullius momenti sunt. Non qui-

dem prior, quia, licet desit habitus, potest Deus supplere activitatem ejus per aliud auxilium, seu principium quod potentiam non determinet. Habitus enim ipse licet det vim supernaturaliter agendi, non tamen determinat potentiam, ut necessario operetur posito habitu, nec etiam in sensu composito, seu ex suppositione ipsius habitus. Cur ergo auxilium aut principium, quod datur ad suppleendam activitatem habitus, non poterit hoc præcise præstare absque determinatione potentie quam non facit habitus? Igitur differentia illa ex hac parte nulla ratione nititur, nec veram necessitatem ostendit prædeterminationis, propter solam efficientiam sine influxu supernaturalis habitus.

Scio primum Cabrera habere in hoc singularem doctrinam et mihi novam; dicit enim, disput. 2, § 7, num. 246. et § 8, num. 306, *applicationem voluntatis, quæ est effectus gratie habitualis operantis, provenire a principio intrinseco physico, id est, gratia habituali efficaciter prædeterminante voluntatem.* Quibus verbis significare videtur habitum gratiæ et charitatis, cum primum infunditur a Deo, determinare efficaciter voluntatem ad operandum.

Unde alio in loco contrario modo argumentatur, quam nos hic ratiocinati sumus. Inde enim probat posse *Deum determinare voluntatem per auxilium actuale, quia potest facere formam actualem ejusdem rationis ex parte nature cum habitu, verbi gratia, charitatis.* Quod inferius probat, quia *forma, et principium determinatum superadditum potentie indifferenti determinat illam modo sibi proportionato, habitualiter, si fuerit habitus, et actualiter, si fuerit actuale auxilium.* Posset autem aliquis hæc verba pie exponere de tali habituali determinatione, quæ nihil aliud sit quam habitualis inclinatio, quæ determinate est ad talem actum; et non ad alios, potestque dici determinatio quoad specificationem, quia si quis utatur tali habitu, eliciet determinate talem actum, et non alium. At vero huic sensui repugnat ratio quam priori loco subjungit; probat enim gratiam habitualementer operantem efficaciter determinare voluntatem, quia gratia efficaciter operans applicat ad operandum, alias non esset efficax, cum non habeat effectum. Vult ergo dari gratiam habitualementer operantem, et determinantem voluntatem, non solum quoad speciem actus, si tali habitu uti voluerit, sed etiam quoad exercitium, applicando illam ut

tali habitu utatur. Deinde, si solum loquitur de determinatione pro inclinatione, frivola est ratio, quam facit de auxilio actuali, nam solum concludet tale auxilium actualiter inclinare, non vero actualiter efficere aut determinare quoad exercitium, si sit auxilium præveniens. Si autem auctor ille, ut plane videtur, loquitur de efficaci determinatione ad exercitium actus, inauditus est quod habitus ipse charitatis vel poenitentiae habeat hanc vim, ex vi et natura entitatis suæ, etiam in prima infusione, tum quia saltem pro tunc tolleretur libertatem; nam libertas voluntatis destruitur, si per qualitatem habitualementer determinatur ad unum, et quasi superatur potestas ejus, quæ est ad utendum habitu pro suo arbitrio, ut recte dixit Scotus, 4, dist. 46, quæst. 6, et consensit idem Cabrera, dict. disput. 2, num. 180; tum etiam quia si in prima infusione habitus determinaret voluntatem ad primum actum, cur idem habitus permanens non determinaret eandem voluntatem ad sequentes actus, et ita confirmaret illam in bono redderetque impeccabilem? Nam in prima infusione non habet ille habitus aliam naturam, nec majorem perfectionem aut efficacitatem; neque tunc est gratia operans magis quam postea, neque ut operans habet elicere actum, sed informare et sanctificare juxta modum loquendi D. Thomæ 1. 2, quæst. 3, a. 2. Nunquam ergo habitus determinat efficaciter voluntatem ad actum, ac proinde, ut activitas habitus per aliud auxilium vel principium suppleatur, non est necesse ut illo modo determinet voluntatem.

Altera etiam consequentia fundamentum non habet. Nam si determinatio physica aliquo titulo interdum esset necessaria voluntati ad operandum, habitus infusus potentie non tolleretur necessitatem illius determinationis, quia infusus habitus solum datur ut sit principium connaturale actui, et ut formaliter det voluntati vires agendi, quas non habebat. Quoad modum autem agendi, perinde subest voluntati ac naturalis habitus, quia eodem modo utitur illo voluntas, cum vult. Ergo habitus neque aufert neque confert voluntati necessitatem determinationis; ergo vel est necessaria ad omnes actus, sive eliciantur ab habitibus. sive non; vel ad nullos. Potest tamen quis dicere his rationibus recte probari quemlibet actum supernaturalem esse ab aliquo auxilio efficaci, tamen inter auxilia efficacia dari quoddam valde perfectum, quod simpliciter et quasi per antono-

masiam vocatur auxilium efficax, et hoc esse illud quo ultimate disponitur anima ad justitiam; præter hoc vero dari alia auxilia, imperfecta quidem quoad effectus quos efficiunt, nihilominus tamen efficacia in modo efficiendi illos. Vel aliter, quoddam esse auxilium efficax, non tantum ad operandum, sed etiam ad consequendam animæ salutem, seu gratiam, et remissionem peccati, ut fit per ultimam dispositionem; vel etiam gloriam, ut fit per donum perseverantiæ, et hoc vocari simpliciter auxilium efficax. Aliud vero esse quod, licet sit efficax ad operandum aliquem supernaturalem actum, non tamen ad introducendam animæ salutem, et ideo non nisi secundum quid vocari efficax.

Ad hoc tamen respondemus doctrinam in se veram esse, tamen modum loquendi esse inusitatum. Debuissetque prædictus auctor aliquod indicium hujus sensus et distinctionis tribuere, et quale sit auxilium efficax ad dispositiones remotas explicare, quod nunquam præstitit; imo si ejus doctrina consideretur, vix potest ad illam distinctio data accommodari; nam vult solum auxilium præveniens (quod vocat sufficiens) satis esse ut homo sua libertate bene illo utatur, et ita mereatur auxilium efficax (quod vocat motionem prædeterminantem). Hoc autem non potest habere locum, si ad illum priorem bonum usum requiritur aliud auxilium efficax proportionatum, licet minus perfectum, ut superiori cap. 17 satis declaratum est. Ergo simpliciter et sine ulla distinctione videtur ille auctor excludere ab illis dispositionibus remotis illud suum auxilium efficax. Quod si ita est, relinquit liberum arbitrium, quod solum illas dispositiones efficiat, supposita excitatione morali prævenientis gratiæ, quam solum moraliter et non physice causare sæpissime ipse repetit. Igitur, absolute loquendo, de auxilio efficaci ad operandum aliquod supernaturale, verissimum esse credimus auxilium efficax requiri ad omnes actus ordinis gratiæ, seu supernaturales.

CAPUT XXII.

AUXILIUM EFFICAX ESSE PROPRIUM ORDINIS GRATIÆ.

Ex dictis in superiori capite, recte concluditur fundamentum et necessitatem auxilii efficaci non esse sumendum ex propria et speciali perfectione ultimæ dispositionis ad

gratiam sanctificantem, sed universaliter extendi ad omnes veros actus humanos supernaturales. Nunc e contrario demonstrare intendimus necessitatem hanc et fundamentum auxilii efficacis esse proprium ordinis gratiæ; nam hinc fiet consequens, nec in sola indifferentia voluntatis liberæ, nec in essentiali dependentia in agendo a Deo, ut causa prima, fundari hujus auxilii necessitatem, cum hæ proprietates non sint propriæ ordinis gratiæ, sed universaliore sint.

Auxilium efficax proprium est ordinis gratiæ et peculiariter requisitum ad actus liberos supernaturalis ordinis. — Dico ergo imprimis: auxilium efficax, de quo Augustinus et veri Theologi loquuntur in materia de gratia, proprium est ordinis gratiæ, et peculiariter requisitum ad actus liberos supernaturalis ordinis, tam quoad substantiam seu perfectionem auxilii, quam quoad modum inclinandi et adjuvandi liberum arbitrium. Hæc assertio fortasse non invenitur sub his terminis ita formaliter et distincte explicata; existimo tamen esse longe verissimam, et conformem locutionibus Scripturæ et Patrum, præsertim Augustini. Primo enim Scriptura, cum specialiter commendat Dei gratiam, aliquid singulare continet ac prædicat, quod Deus facit cum hominibus in operibus pietatis, quod non præstat in aliis effectibus vel actibus naturalis ordinis. Sic dixit Christus, Joan. 6: *Sine me nihil potestis facere*; non enim potest esse sensus, id est, sine influxu et concursu primæ causæ; alioqui etiam dicere posset: *Sine me non potestis actum ipsum peccati facere*, et similia, et ita per illa verba non commendaretur specialis necessitas gratiæ, quod est contra mentem Christi et omnium Patrum expositionem. Similiter cum ibidem ait: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum, et omnis qui audit a Patre, et didicit, venit ad me*, manifeste docet necessitatem internæ motionis, qua Deus interius docet intellectum, et trahit voluntatem in operibus gratiæ, et peculiarem etiam efficaciam quam Deus habet in his qui de facto convertuntur vel operantur. Quam etiam efficaciam significant illa verba: *Deus aperit cor, Deus facit ut velimus et faciamus, Deus est qui operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate*; quibus profecto verbis magnam injuriam irrogant, qui putant esse dicta propter determinationem, quam solus Deus imprimat voluntati, ex generali indifferentia causæ secundæ, vel causæ indiffe-

rentis. Nam si hoc ita est, eadem verba cum proportionem accommodari possunt ad omnes actus liberos ordinis naturalis, non tantum bonos, sed etiam indifferentes, imo etiam malos, quatenus reales et positivi, ac liberi sunt. Hoc autem nullus Catholicus debet admittere, alioqui et favebit Pelagio, destruendo fundamenta gratiæ, et favebit Lutheri et Calvini æqualiter faciendo Deum auctorem actus mali et boni.

Secundo, hoc satis constat ex definitionibus Conciliorum, quæ sunt de peculiari necessitate gratiæ ad opera pietatis; et ideo addere solent illam particulam, *sicut oportet*, utique ad justitiam seu salutem consequendam. Per hanc autem particulam denotant aliquid amplius requiri ad hos actus, quatenus supernaturales sunt, quam ad quoscunque alios, etiam bonos, in inferiori ordine constitutos, etiamsi alias similes esse videantur in materialibus objectis, et in generali modo tendendi in illa, quod alias dici solet, licet in ratione assensus, vel amoris, aut timoris, vel similibus, quoad substantiam conveniant. Dices hoc esse verum de excessu seu superioritate influxus gratiæ quoad perfectionem entitatis ejus, non vero quoad modum efficiendi seu imprimendi determinationem, quæ est efficax auxilium, nam hæc determinatio æque et proportionaliter est requisita in omni ordine. Sed hoc refutatur facile ex eisdem Conciliis, nam imprimis requirunt singularem Dei inspirationem et illuminationem, quibus trahitur et impellitur voluntas speciali modo, qui modus necessarius est ad pie operandum sicut oportet, ex singulari et propria ratione talium operationum, quia ille modus causalitatis divinæ illis proprius et peculiaris esse dicitur. Deinde requirunt Concilia peculiarem gratiam adjuvantem, quæ sine dubio est aliquid ultra generalem concursum primæ causæ ad actus liberi arbitrii; alias etiam ad actus malos esset necessaria, quod dici non potest, ut per se constat.

Alta est et remota a sensibus doctrina qua Pater interius docet. — Unde si auxilium efficax sumatur, ut per gratiam adjuvantem et cooperantem consummatur, sic certissimum est auxilium efficax esse proprium ordinis gratiæ, quia gratia adjuvans propria est illius ordinis, et quando actu adjuvat, tunc est efficax; ut sic vero non est prævia, sed concomitans. Si autem auxilium efficax sumatur ut antecedens et prævium, saltem naturæ ordine, ante gratiam adjuvantem, sic non est omnino

certum, ex sola Scriptura et Conciliis, dari auxilium efficax in operibus gratiæ, nedum in operibus naturæ; nobis autem satis id persuasum est, adjuncta expositione et doctrina Augustini; tamen consequenti ratione est evidens in eadem doctrina efficacitatem talis auxilii consistere in peculiari et altiori modo operandi divinæ gratiæ prævenientis, ita proprio illius ut non possit ex principiis naturæ investigari, neque habeat communem rationem aut fundamentum cum operibus naturæ. Hoc patet ex verbis quibus solet Augustinus hanc efficaciam declarare, dicendo *esse altam, ac remotam sensibus hanc doctrinam, qua Pater interius docet*; item *esse motionem occultam, atque secretam, et Deum miris et infallibilibus modis sic agere sensum, ut accommodet assensum*, et similia quæ habet quæst. 2 ad Simplicianum, et lib. de Prædestin. Sanctor., cap. 6, 8, 12 et 19, et de Dono persever., cap. 4, 6 et 14, et lib. de Spiritu et littera, cap. 33 et 34, et Epistol. 107. Manifestum est autem illis omnibus verbis significari modum operandi Dei omnino superiorem, et habentem peculiarem efficaciam, quam non exercet in operibus naturæ.

Et quamvis interdum Augustinus hunc modum operandi Dei ad omnes voluntates hominum etiam malas extendere videatur, ut sumitur ex lib. 5 contra Julianum, cap. 4, et lib. de Grat. et liber. arbitr., cap. 20, tamen longe diverso modo. Nam ad opera supernaturalia requirit illam efficaciam, ut necessariam ex natura talium actuum supernaturalium; at vero si ad alios actus aliquando extenditur, id est ex providentia extraordinaria, ac singulari iudicio vel misericordia Dei, in quo etiam servat Deus modum proportionatum unicuique actui; nam in malis id solum facit permittendo, in bonis autem actibus ordinis naturæ addendo modum providentiæ ipsis non debitum, et ita elevando illos aliquo modo ad ordinem gratiæ; sed de mente Augustini plura inferius, et post illum de aliis auctoribus etiam dicemus.

Modus operandi liberi arbitrii in actibus supernaturalibus est singularis. — Ultimo declaratur ratione assertio posita, quia modus operandi liberi arbitrii in actibus supernaturalibus est proprius ac singularis, et excedens modum operandi, tum aliarum causarum naturalium, quam ipsiusmet liberi arbitrii solis suis naturalibus viribus operantis; ergo etiam ex parte Dei modus elevandi, et efficaciter juvandi liberum arbitrium est proprius ordinis gra-

tiæ et operationum supernaturalium, habetque necessitatis rationem longe diversam a necessitate concursus quem Deus præbet aliis causis. Nam in aliis tota necessitas oritur ex eo quod sunt causæ habentes esse participatum, in quo pendent actualiter ab ente per essentiam, et ideo eodem modo pendent in operatione sua et in effectibus suis, quia necesse est ut tam operatio quam effectus habeant esse participatum, ac proinde immediate pendens ab influxu primæ causæ; at vero in præsentia materia præter hanc communem necessitatem, cui proportionalis dependentia et concursus primæ causæ respondet, intervenit alia specialis et propria cui respondet speciale et efficax auxilium, nimirum elevatio voluntatis et intellectus creati ad efficiendos actus liberos superioris ordinis. Cui etiam adiungitur singularis providentiæ modus, quo Deus dirigit ac movet, aut suos prædestinatos, aut alios quos vult, ut per hujusmodi actus infallibiliter consequantur vitam æternam, aut alium finem a se intentum. Ergo efficax auxilium, quod ex his capitibus singulariter necessarium est, proprium est ordinis gratiæ, tam in excellentia quam in modo inclinandi et operandi in liberum arbitrium. Quod evidentius constabit alias sententias refutando, et incommoda quæ in illis oriuntur aperiendo, quod in sequentibus capitulis prosequemur.

CAPUT XXIII.

AUXILIUM EFFICAX NON REQUIRI PROPTER INDIFFERENTIAM VOLUNTATIS, IMO CUM ILLA PUGNARE SI PRÆDETERMINANS SIT.

Ex his, sequitur primo auxilium efficax non requiri propter indifferentiam liberi arbitrii. Nam hæc ratio communis est omnibus actibus liberis, tam naturalibus quam supernaturalibus, et tam malis quam bonis, quod dici non potest de auxilio efficaci, ut ostensum est. Ac deinde facile potest directe ostendi, ex indifferentia liberi arbitrii præcise ac per se spectati, nullam sequi necessitatem auxilii efficaci, illam indifferentiam prædeterminantis. Nam (ut annotavi lib. 1 de Auxiliis, cap. 8), indifferentia voluntatis non est quasi materialis, aut passiva, neque ob imperfectionem virtutis incompletæ respectu suorum actuum, sed est indifferentia eminentiæ in virtute agendi, et perfectionis in modo etiam efficiendi. Nam voluntas est veluti quoddam principium